

Till Socialdepartementet

Stockholm den 28 juni 2024

Remissyttrande avseende En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022

Diarienummer: S2024/00752

Inledning

Tack vare forskningens framsteg överlever allt fler sin cancerdiagnos och många kommer att leva länge med cancer. Idag lever 600 000 personer med, eller har haft, cancer och varje år får 69 000 personer diagnosen cancer.

En cancerdiagnos påverkar livet på flera sätt, både för den som drabbas och för deras närstående. Cancerfondens mål för Sverige 2030 är att alla som lever med eller efter en cancerdiagnos ska ha en god livskvalitet. För att lyckas uppnå detta mål kommer hela infrastrukturen runt den cancerdrabbade att behöva stärkas, alltifrån hur vården fungerar till hur våra sociala skyddsnet fångar upp de drabbade. Att ha tid och ro att fokusera på tillfrisknandet är en helt centralt för den som får diagnosen cancer men också för deras närstående. Även om de flesta som drabbas av cancer är äldre än 65 år är det ändå en betydande andel som är i arbetsför ålder. En särskilt utsatt grupp är unga vuxna med cancer.

Synpunkter

Cancerfonden vill inledningsvis betona att sjukförsäkringen är otroligt viktig för cancerdrabbades möjlighet till tillfrisknande. Att genomgå en cancerbehandling är oftast mycket påfrestande. Sjukfrånvaro, särskilt under det första året efter en cancerdiagnos, är en indikator för att många cancerbehandlingar är tuffa och påverkar således arbetsförmågan. En avslutad cancerbehandling och friskförklaring betyder heller inte alltid att livet blir detsamma som det var innan cancerdiagnosen. Därför är det helt centralt att cancerdrabbade har tid och trygghet under sin rehabilitering. Att behöva oroa sig för sin ekonomiska situation eller sin arbetssituation riskerar att försämra såväl den psykiska som den fysiska hälsan. Det tar också tid och kraft som den cancerdrabbade behöver lägga på sin rehabilitering och behandling.

Cancerfonden vill påpeka att mätperioden för utredningens utvärdering av de senaste åren sjukförsäkringsreformer är mycket kort och det är problematiskt. Därtill skulle Cancerfonden önska se en mer fördjupad utvärdering där effekterna av reformerna analyseras utifrån olika grupper av sjukskrivna, exempelvis baserat på diagnos och yrke, i stället för att dra tillbaka reformer så kort efter att de infördes.

Utredningens förslag

Cancerfondens synpunkter utgår från hur förslagen kan komma att drabba de som har haft eller har cancer. I de fall vi inte yttrar oss betyder det att vi inte har en uppfattning i frågan.

- **Angiven yrkesgrupp**

Cancerfonden avstyrker förslaget att det inte längre ska anges en yrkesgrupp vid bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete. Att efter 180 dagar hänvisa sjukskrivna till helt fiktiva arbeten som inte finns på arbetsmarknaden är slöseri med människors kompetens, men det försvårar också människors möjlighet till tillfrisknande och rehabilitering samt försvårar en meningsfull omställning. Det riskerar också att urholka legitimiteten och rättssäkerheten om den försäkrade inte vet vilka yrken som Försäkringskassan anser att hon eller han kan arbeta inom. I stället bör fokus vara på att en meningsfull och realistisk omställning, sett till personens arbetsförmåga och kompetens.

- **Övervägande och särskilda skäl**

Cancerfonden avstyrker förslagen om att undantaget övervägande skäl tas bort som grund för beviljande av sjukpenning och att undantaget särskilda ska kvarstå. Det är inte önskvärt att en persons sjukpenning kan dras in om ansvarig läkare inte kan säga exakt vilket datum personen kommer att vara tillbaka i arbete, detta trots att den försäkrade kanske är mitt upp i sin rehabilitering eller till och med arbetar deltid på sin arbetsplats.

Med andra ord är det inte rimligt att kräva omställning till ett annat arbete för en person som är på väg tillbaka i arbete eller till sin arbetsplats och som dessutom är etablerad på arbetsmarknaden. Vidare är det inte önskvärt att ha ett system som gynnar den som kan återgå till arbete inom en specifik tidsangivelse, dessutom utan att beakta personens faktiska arbetsförmåga eller förutsättningar på arbetsmarknaden. Detta skulle riskera att drabba cancerdrabbade särskilt hårt eftersom cancerbehandlingens förlopp och längd kan vara svåra att förutse men också hur den enskilda individen kommer att må fysiskt och psykiskt och därmed hur arbetsförmågan kommer att se ut.

- **Deltidssjukskrivning**

Cancerfonden avstyrker förslaget om att vid bedömning av nedsättning av arbetsförmågan och dess omfattning ska arbetstiden minskas varje dag i motsvarande grad som nedsättningen avser.

En inskränkning av möjligheten till deltidssjukskrivning skulle innebära en mindre flexibel möjlighet till återgång till arbete. Detta skulle drabba cancerpatienter särskilt hårt då många cancerbehandlingar kan vara svåra att förutspå, både vad gäller hur lång tid de tar och ur dessa påverkar den enskilda individen. Ena dagen kan personen må bra, medan en annan dag kan den vara fylld av smärta eller en enorm trötthet.

Att den sjukskrivne kan förlägga arbetstiden mer flexibelt genom att arbeta enbart en del av en dag eller endast vissa dagar i veckan, utan att riskera att få sjukpenningen indragen, är således positivt för rehabiliteringen och underlättar också återgången i arbetet. Cancerfonden vill därför betona vikten av fortsatt flexibilitet i sjukförsäkringen, eftersom en inskränkning av deltidssjukskrivning skulle riskera att slå hårt mot de som har drabbats av cancer.

- **Behovsanställda**

Cancerfonden avstyrker förslaget att bestämmelserna om behovsanställda tas bort. Förslaget skulle påverka unga cancerdrabbade särskilt mycket då många unga är just behovsanställda. Det är varken rimligt eller rättvist att en behovsanställd ska ha sämre rätt till sjukpenning än en person med tillsvidareanställning.

- **Äldre regler**

Cancerfonden avstyrker förslaget att de särskilda äldre reglerna i sjukpenningförsäkringen ska tas bort.

Många av de som får cancer är nära pensionsåldern och det innebär att förslaget skulle slå hårt mot denna grupp. Förslaget innebär att om den försäkrade är i nära anslutning till pensionsåldern, kan han eller hon hänvisas till en lång omställning som med stor sannolikhet inte kommer att leda till ett arbete eller att personen tvingas att ta ut sin ålderspension i förtid och på det sättet får en lägre ålderspension livet ut. Det är inte rimligt och att ställa krav på omställning när det kan vara praktiskt taget omöjligt för en person som har

drabbats av cancer.

Utredningens bedömningar

Cancerfonden delar utredningens bedömning om att bestämmelserna som avser sjukersättning för äldre (trygghetspensionen) bör behållas. Detta är ett viktigt ekonomiskt skydd för den grupp över 60 år och 11 månader, som då inte behöver prövas mot hela arbetsmarknaden. Detta är särskilt viktigt ur Cancerfondens perspektiv, då majoriteten av de som drabbas av cancer är över 65 år.

Cancerfonden delar utredningens bedömning att arbetsgivarnas drivkrafter bör ses över vad gäller att dels erbjuda arbetsplatsinriktad respektive arbetslivsinriktad rehabilitering, dels motverka långtidssjukfrånvaro. Det är positivt att arbetsgivarens ansvar och incitament betonas. Att ha möjlighet att fortsätta delta efter förmåga i sitt arbete är många gånger viktigt för den som har drabbats av cancer och många gånger en viktig förutsättning för lyckad rehabilitering. Det kan också betyda mycket för personens livskvalitet.

Cancerfonden står inte bakom utredningens bedömning om att en borte tidsgräns för rätten att uppbära sjukpenning bör återinföras. En borte tidsgräns skulle påverka cancerdrabbade hårt då cancerbehandlingar ofta är mycket tuffa, långa och påverkar såväl den fysiska som den psykiska hälsan. En person som drabbas av cancer behöver tid och trygghet att kunna tillfriskna och rehabiliteras och så länge en person är sjuk och med nedsatt arbetsförmåga ska den försäkrade ha rätt till sjukpenning.

Avslutning

Cancer är en av våra största folksjukdomar och cancerdrabbade är en grupp som bara kommer att öka. Samhället kommer att behöva stärkas utifrån denna insikt. Då behöver vi en sjukförsäkring som ger personer som har drabbats av cancer möjlighet och trygghet att tillfriskna och underlätta återgången till arbete.

Beslut om detta yttrande har tagits av Generalsekreterare Ulrika Årehed Kågström. Elin Ylvasdotter har varit föredragande.



Generalsekreterare Ulrika Årehed Kågström